

Aquestes són unes eleccions “normals”, que s’inscriuen en la lògica electoral imperant a Espanya en els darrers quinze anys.

L’electorat del PP s’ha mobilitzar perquè comptava amb l’incentiu de derrotar el govern central.

Les eleccions han posat en dubte l’eficàcia de la mobilització del vot d’esquerres amb l’argument de “parar la dreta”.

Aquestes eleccions mantenen la tendència a l’afebliment del vot socialista als seus feus i el reforçament del PP al seu territori.

El PSOE no pot aguantar el primer lloc a Espanya sense comptar amb el vot català.

El descens del vot al PSC s’explica per la manca d’incentius, tot i que no es descarta l’existència d’un “vot de càstig” ocult.

1. A nivell d’Espanya aquestes han estat unes eleccions “normals”, en coincidència amb les dades històriques de vot a PSOE i PP.

De les catorze eleccions d’àmbit general (generals, municipals i europees) celebrades a Espanya des de 1991, en nou el marge de diferència entre socialistes i populars ha estat inferior al milió de vots (i podríem afegir les generals de 2008, on la diferència va ser de 1.011.000 sufragis).

Si comptem només les eleccions celebrades en aquesta dècada, només en les tres convocatòries generals s’han superat el milió de vots d’avantatge: el 2000, a favor del PP (2,4 milions de vots d’avantatge), el 2004 a favor del PSOE (1,3 milions) i el 2008 (just per damunt del milió).

L’equilibri de forces a Espanya, doncs, està molt igualat des de mitjans dels noranta i només es trenca en situacions de gran excepcionalitat (com van ser el 2000 i el 2004).

Per guanyar les eleccions, els dos grans partits han de comptar amb la mobilització dels afins (cas de 2004) o la desmobilització dels contraris (cas de 2000), o totes dues coses.

2. Aquestes eleccions han viscut la mobilització d’un sector proper de l’electorat del PP, encoratjat per la possibilitat de guanyar les eleccions.

En un context on les eleccions es guanyen o es perden gràcies a la capacitat de mobilitzar l’entorn proper, els incentius juguen un paper clau.

El PP ha aconseguit transmetre al seu electoral la importància d’aquests comicis, de manera que el seu vot a les europees ha estat el 64% del vot obtingut a les generals 2008. En canvi, els socialistes només han retingut el 53% del vot de les generals.

Precisament el baròmetre del CIS d'abril ja donava una diferència d'11 punts en la taxa de fidelitat del vot de populars i socialistes.

Les europees posen de manifest que l'electorat del PP està més "endurit" que el del PSOE. De fet, aquesta és una tònica general coma mínim des de l'estiu de 2005 (segons el CIS).

El PSOE, per guanyar, ha de poder aglutinar un vot difús, mentre que el PP en té prou amb la mobilització dels seus recursos més propis.

En aquestes eleccions, a més, els populars tenien una bona "bandera de enganxe" en la possibilitat de derrotar el govern. A més, en algunes zones s'han vist afavorits per les informacions sobre corrupteles dels seus dirigents locals. Aquests casos, lluny de provocar l'estampida del vot popular o la concentració d'un vot de rebuig en la candidatura socialista, han provocat un moviment de defensa dels votants propers al PP.

No és un fenomen desconegut. A Catalunya es va viure un episodi similar en les generals de 1996 a favor dels socialistes, després de la legislatura de la crispació ("paro, corrupción y despilfarro").

És el cas de València, on el PP ha crescut en 68.000 vots respecte del 2004, el que representa el 30% del seu creixement total. Si s'afegeixen al còmput Castelló i Alacant (el PP hi creix 35.000 sufragis), la comunitat Valenciana aporta la meitat de l'increment del vot als populars, que es pot comptar com a resultat del "cas Gürtel".

Però la victòria del PP no es basa només a València. Hi ha d'altres motivacions locals per a la mobilització del vot popular. Sembla clar que el nou govern de Feijoo ha aconseguit fer créixer el vot del PP a Galícia. A Ourense el PP aconsegueix retenir el 80% del vot de les generals 2008 (la mitjana d'Espanya és el 65%), i el 77% a Lugo.

3. A l'altra banda, el PSOE no ha aconseguit mobilitzar una porció significativa del seu electorat proper, el que posa en dubte l'efectivitat de la campanya de "por a la dreta".

Aquesta idea és encara més clara quan s'observa que, si s'exceptuen Ceuta i Melilla, les províncies on la taxa de retenció de vot més feble entre generals 2008 i l'actual convocatòria europea són les quatre catalanes. A Lleida i Girona, aquesta taxa no arriba al 40% (la mitjana d'Espanya és del 54%).

És precisament allí on la campanya d'"aturem la dreta" de les generals 2008 va tenir major ressò ne la mobilització i aglutinació del vot a les candidatures socialistes, on aquesta mateixa estratègia s'ha mostrat menys efectiva en aquestes europees.

Catalunya s'erigeix en la "responsable" de la derrota socialista en aquestes eleccions, perquè són les províncies catalanes les que mostren un comportament diferent respecte de comicis anteriors.

La resta del territori es comporta si fa no fa com ho ha vingut fent en el darrer cicle electoral, el que tampoc no és cap garantia pel PSOE de cara a futures eleccions.

El retrocés a Catalunya deixa més en evidència els problemes en altres territoris, que els bons resultats catalans amagaven.

4. Mentre el PP es fa més fort als seus feus, el PSOE veu debilitar-se els seus.

Aquesta no és una tendència nova d'aquestes eleccions (recordem-ho: són normals respecte de la sèrie històrica). Aquest cicle que formen municipals 2007, generals 2008 i europees 2009, es caracteritza per un comportament diametralment diferent dels electorats del PP i PSOE, que té un reflex evident en els respectius territoris.

En les municipals de 2003, els socialistes avantatjaven el PP en els seus territoris¹ per 1,2 milions de vots, mentre que als territoris populars, aquests superaven els socialistes per 1,1 milió.

Quatre anys més tard, a les municipals 2007, l'avantatge socialista als seus territoris s'havia mantingut inalterat, mentre que els populars havien aconseguit fer créixer el seu avantatge fins als 1,4 milions de vots en els seus feus.

Pel que fa a les generals de 2004, el PSOE gaudia a les seves províncies d'un avantatge sobre el PP de més de 2 milions de vots, que el 2008 manté amb mínimes variacions. En canvi, el PP, que superava els socialistes per casi 800.000 vots al seu territori, aconsegueix incrementar l'avantatge en 300.000 vots addicionals, fins als 1,2 milions.

L'evolució en les eleccions europees entre 2004 i 2009 segueix la mateixa pauta en el territori PP, on l'avantatge popular sobre el PSOE creix en magnituds molt similars a les registrades a les eleccions generals (de 0,8 a 1,2 milions).

La diferència respecte dels altres tipus d'eleccions es troba al territori socialista, on el PSOE no aconsegueix mantenir l'avantatge sobre el PP, sinó que passa de 1,1 milions de vots a només 0,6. L'avantatge socialista de 2004 es redueix gairebé a la meitat el 2009.

I aquest descens és en gran part degut al fet que Catalunya no aguanta el vot socialista, tal i com sí que havia fet a les generals. El mateix pot dir-se de les municipals. El PSOE, per guanyar, depèn del vot del PSC a Catalunya. Quan aquest és fort (2008) el col·loca en primera posició, quan és feble (municipals 2007 i europees 2009), el vot socialista és superat pel PP al conjunt d'Espanya.

Això és així per dos motius:

- La feblesa congènita dels socialistes als feus populars.
- L'afebliment estructural del vot socialista en el seu feu principal, Andalusia.

Si s'agafen els resultats de la Comunitat Valenciana, Madrid i Múrcia, com a exponents del territori PP, s'observa que la distància entre vot al PP i al PSOE entre el cicle actual i l'anterior ha augmentat en tots tres tipus de comicis. A les municipals, l'avantatge popular ha crescut un 70% entre 2003 i 2007, a les europees un 90% entre

¹ Per territoris entenem la suma de les províncies en funció de quina és la força més votada, ja sigui PP o PSOE. En les eleccions celebrades entre 2003 i 2004, de les 52 províncies en només 11 es van registrar canvis en la força més votada (en la majoria dels casos, entre les municipals i les altres eleccions). Això demostraria l'estabilitat en l'equilibri entre PSOE i PP.

2004 i 2009, mentre que entre les generals de 2004 i 2008 l'avantatge que el PP treu al PSOE ha crescut un 181%, és a dir gairebé s'ha doblat (passa de 0,3 milions a 0,8).

El vot al PP a les eleccions generals de 2008 en aquestes cinc províncies demostra una capacitat de creixement espectacular. Mentre que el vot al PP al conjunt d'Espanya el 2008 és inferior en 150.000 al millor resultat dels populars fins aleshores (generals 2000), en aquestes cinc províncies el PP creix en més de 300.000 sufragis.

El cas del vot socialista és el contrari. Mentre que el 2008 el PSOE creix en uns 150.000 vots a tota Espanya respecte de 2004, a València, Madrid i Múrcia retrocedeix en 170.000.

El cas d'Andalusia és similar. L'evolució del vot socialista entre 2004 i 2008 és negativa, amb la pèrdua de gairebé 46.000 vots (al conjunt d'Espanya el PSOE en guanya més de 260.000), mentre que en el mateix període el PP suma més de 200.000 vots al seu resultat de 2004 (el que suposa el 40% de l'increment total del vot popular).

En aquestes europees s'ha mantingut la tendència, amb un descens del vot socialista en casi cent mil vots, mentre que el PP ha crescut en més de cent quaranta mil (64% de tot l'increment popular). De resultes d'això, l'avantatge del PSOE sobre el PP s'ha reduït més de la meitat.

L'afebliment del vot socialista a Andalusia es compensa amb el creixement del vot al PSC a les generals de 2008, de la mateixa manera que el descens català a les municipals 2007 es va compensar amb l'augment andalús, tot i que en aquest cas el resultat global del PSOE va ser inferior al del PP. Però en el cas de les europees, al no aguantar el vot a Catalunya, el resultat global dels socialistes cau fins a situar-se per sota del vot al PP.

Semblaria que el debilitament de l'avantatge socialista a Andalusia fa imprescindible per al PSOE obtenir un vot significatiu a Catalunya, si vol superar al PP al conjunt d'Espanya.

5. El descens del vot al PSC representa gairebé el 30% del descens del vot socialista al conjunt d'Espanya (quan el 2004 representava el 13% del total de vot aconseguit pel PSOE).

La magnitud de l'evolució del vot socialista a Catalunya podria fer pensar en un moviment conjuntural, més que en un debilitament estructural, si no fos que a les municipals 2007 també es produí una evolució en descens (i a les autonòmiques 2006).

És possible que hi hagi una part del descens del PSC que es degui a un moviment de retorn d'una part del vot aglutinat a les eleccions generals de 2004, i que es mantingué a les europees de pocs mesos després per evitar una victòria del PP, que hauria deslegitimant el resultat del 14-M.

Tanmateix, les dades del CEO anteriors a les eleccions mostraven un transvasament creixent del PSC a CiU (al baròmetre de maig aquest contingent representava el 3% del vot socialista a les europees 2004, al voltant de 27.000 vots).

Queda per a una anàlisi més aprofundida la resposta a la pregunta de si es tracta d'un vot que torna a la seva fidelitat després d'un "vot tàctic" a les generals i europees

2004, o si realment es tracta d'un canvi de fidelitat d'una part del vot proper al PSC, empès per un factor que desconeixem.

El descens del vot socialista té, com al conjunt d'Espanya, una raó evident (la manca d'incentius per mobilitzar-se), però podria tenir-ne una d'oculta (la voluntat de càstig) que no fa evident, tot i que no vol dir que no existeixi.

L'augment de CiU també pot entendre's com una major capacitat de mobilització de l'electorat propi, amb l'incentiu de derrotar el PSC (argument esgrimit pels dirigents de la federació al llarg de la campanya).

És possible que CiU també es beneficiï del continuat debilitament del vot d'ERC, que dibuixa una línia descendent en tot el cicle electoral iniciat amb el referèndum estatutari l'estiu de 2006.

ERC també ha de fer front a la competència de la candidatura d'Iniciativa Internacionalista, promoguda a Catalunya pels col·lectius que en el darrer cicle electoral han erosionat el segment més radical de l'electorat republicà (les CUP, principalment). Bona part dels 16.000 vots a la candidatura d'II podrien ser antics votants d'ERC allunyats del partit arrel de les eleccions autonòmiques i el suport d'ERC al segon tripartit.

Es mantindria en ERC la doble fuga, d'electors moderats cap a CiU i d'extremistes cap a les candidatures radicals. En els baròmetres del CEO els republicans mostren una taxa de fidelitat del seu vot de 2006 (que ja va ser dolent) del 60%, el que fa preveure que l'afebliment dels seus suports es mantindrà en el futur.

El PP en aquestes eleccions també ha hagut de fer front a la competència d'UpyD, que ha pres el relleu de Ciutadans, aconseguint 15.000 vots (cosa que podria explicar bona part del descens de vot al PP).

Les eleccions europees acostumen a prioritzar el vot ideològic, el que acaba afavorint les opcions més extremes a esquerra i dreta, de la mateixa manera que desincentiva el vot útil.

Això explica els més de 100.000 vots de les "altres" candidatures. L'augment d'aquest segment cal entendre'l com una normalització després d'una convocatòria (2004) estranya, per la proximitat amb les eleccions generals.

Aquest retorn a la "normalitat europea" deixa en l'aire la pèrdua de vot d'IC, que hauria d'haver recuperat part del vot que segurament havia cedit al PSC el 2004. Caldrà analitzar les pèrdues dels ecosocialistes i la seva incapacitat de sumar suports de la diàspora socialista (que en part conformen votants propers a IC aglutinats pel PSC en el "vot útil" de les generals), per determinar si es tracta d'un fenomen conjuntural o assenyalava alguna tendència de futur.

També caldrà estar atents al vot en blanc. Aquesta opció sembla configurar-se com un segment convençut, si es té en compte que es manté el mateix nombre de vots en blanc entre les generals 2008 i les actuals europees, tot i que el nombre de votants ha baixat en 1,7 milions.

No és tant la magnitud d'aquest vot sinó la seva estabilitat malgrat la conjuntura, el que dóna una idea d'un cert rebuig ciutadà, del que el vot en blanc només en seria la punta de l'iceberg.